

İHRACATTA LATİN FIRSATI

Türkiye’de holdinglerden KOBİ’lere kadar irili ufaklı on binlerce şirket, artan döviz kuru baskısı nedeniyle ihracata daha fazla ağırlık vermeye çalışıyor. Bu nedenle ihracatta alternatif pazarlara olan ilgi de her geçen gün artıyor. 600 milyonu aşkın nüfusu ve yıllık 1 trilyon dolarlık ithalatıyla öne çıkan Latin Amerika pazarı, ihracatçıların yeni gözdesi. ABD ve Kanada pazarlarına yakınlığıyla da cazip olan Orta ve Güney Amerika ülkelerine ihracat ve yatırım fırsatlarını sizin için araştırdık.

Türkiye’de ihracat, son dönemde döviz kurlarında yaşanan artışla birlikte çok daha önemli hale geldi. Artan enflasyon nedeniyle azalabilecek yurtiçi talebi öngören şirketler için, yeni dönemde en önemli gelir kalemi ihracat olacak. Döviz kurlarındaki artışın da etkisiyle 2018’in güçlü bir ihracatla tamamlanmasına kesin gözüyle bakılıyor. İhracatın ilk aylardaki performansı da bu görüşü doğruluyor. Türkiye İhracatçılar Meclisi’nin (TİM) verilerine göre, yılın ilk dört ayında ihracat yüzde 10,4 artışla 54,7 milyar dolara ulaştı. Son 12 aylık ihracat da yüzde 10,7 artarak 161,1 milyar dolara yükselmiş durumda. Peki, yeni dönemde ihracatçılar için en cazip pazarlar hangileri olacak?

Elbette Türkiye ihracatının yaklaşık yüzde 50’sinin gerçekleştirildiği Avrupa Birliği (AB) pazarı ilk sırada yer almaya devam ediyor. Bununla birlikte Ortadoğu ve Körfez ülkeleri, Afrika, Rusya ve Türki Cumhuriyetler de ihracat açısından büyük öneme sahip. Öte yandan son yıllarda barındırdığı fırsatlarla öne çıkan bir başka alternatif pazar da Amerika kıtası. Özellikle Orta ve Güney Amerika’dan oluşan Latin Amerika pazarı, hem döviz kurunun olumsuz etkilerinden korunmak hem de pazar çeşitliliğini genişletmek isteyen ihracatçı şirketler için önemi giderek artan bir bölge. Son dönemde gerek ihracatçı birlikleri gerekse risk analizi yapan danışmanlık şirketleri, Türk ürünlerinin Latin Amerika pazarında kendine daha fazla alan açması gerektiği görüşünde. Biz de Ekonomist Dergisi olarak, ihracatta esmeye başlayan ‘Latin rüzgarı’nı sizin için araştırdık. Ülke ülke ihracat fırsatlarını, bölgedeki mevcut Türk yatırımlarını, pazarda dikkat edilmesi gereken püf noktalarını ve uzman tavsiyelerini kaleme aldık.

1 TRİLYON DOLAR İTHALAT PAZARI

Latin Amerika bölgesi yaklaşık 630 milyon nüfusu ve 5 trilyon doları aşan gayri safi yurtiçi hasılası (GSYH) ile tüm küresel yatırımcılar açısından her geçen yıl daha dikkatle izleyen bir pazar haline geldi. Brezilya ve Meksika gibi yükselen ekonomileri, sahip olduğu zengin doğal kaynaklarıyla önemli

LATİN AMERİKA'YA İHRACAT 10 YILDA YÜZDE 134 ARTTI

Ülkeler	2007 (Milyon \$)	2017	Değişim (%)
1 Meksika	196.75	441.436	124,4
2 Brezilya	229.914	384.904	67,4
3 Şili	41.843	254.628	508,5
4 Panama	117.42	197.834	68,5
5 Kolombiya	79.221	184.752	133,2
6 Arjantin	64.496	159.288	147,0
7 Peru	15.305	108.524	609,1
8 Dominik Cumh.	6.905	68.108	886,4
9 Kosta Rika	10.114	51.557	409,8
10 Uruguay	8.337	41.719	400,4
11 Ekvador	24.79	38.268	54,4
12 Venezuela	41.699	37.483	-10,1
13 Paraguay	1.551	29.573	1806,7
14 Bolivya	1.73	21.1	1119,7
15 Küba	32.212	20.442	-36,5
TOPLAM	872.287	2.039.616	133,8

Kaynak: TÜİK

fırsatlar sunan bölge, Türk şirketlerin de yeni gözdesi. Türkiye’nin bölgeye olan ihracatı 10 yıl önce yani 2007 yılında 870 milyon dolar civarındayken, bugün bu rakam yüzde 134 artışla 2 milyar doları aşmış durumda. Ticaret hacmindeki artış dikkat çekici olmakla beraber, bu seviyenin çok daha yukarılara taşıyabilme potansiyeli yüksek. Meksika, Venezuela ve Brezilya gibi büyük ekonomilerde geçtiğimiz yıllarda yaşanan ekonomik kriz son yıllarda ihracatın bir miktar azalmasına yol açsa da, bölgenin ihracat anlamında gerçek potansiyelinin 10 milyarlarca dolara ulaştığını söylemek mümkün.

ÖNE ÇIKAN ÜLKELER

Bölge ülkeleri tarafından gerçekleştirilen toplam ithalat küresel ithalat hacminin yüzde 6’sını temsil ediyor. Başlıca ithalat ürünleri arasında elektronik ekipmanlar, makine ve makine parçaları, maden ve mineraller, araç ve araç parçaları, plastik ürünler, optik ve ölçüm aletleri, organik kimya gibi ürün grupları öne çıkıyor. Güney Amerika bölgesi son dönemde yaşanan emtia fiyatlarındaki artış ve bölge ülkeleri genelinde görülen iç tüketimdeki toparlanmayla dikkat çekiyor. Türk şirketlerinin bölgedeki ticari varlığına

MÜŞFİK CANTEKİNLER EY TÜRKİYE KURUMSAL FİNANSMAN BLM. BŞK.

“Latin fuarlarına Türk ilgisi artıyor”

“Son dönemde Türk şirketleri Latin Amerika ülkelerindeki yatırım fırsatlarını anlamak, ürünlerini tanıtmak adına fuarlara daha fazla ilgi gösteriyor. Latin Amerika ülkelerinin gelişmekte olan pazarlar olduğunu göz önüne alırsak, bu bölgede yatırım gerçekleştiren Çin, Kanada ve Avrupalı şirketlerle ortak yatırımlar yaparak bölgede uzun süredir yatırım yapan firmaların

tecrübesinden faydalanabilirler. Yine bölgede şirket satın alma veya ortaklıklar kurma yoluna giderek bölge genelinde ticari faaliyetlerini daha hızlı büyütmeye olanağı yakalayabilirler. Ülkeler özelinde ekonomik ve politik riskler, bürokrasi, ithalat ve ihracat mevzuatları/izinleri, gümrük rejimi yani kotalar, teşvikler, dumping uygulamaları, fikri mülkiyet hakları, vergi, bankacılık, lojistik, kültürel farklılıklar ve iletişim gibi konularda öncelikli olarak bilgi sahibi olunması, gerekirse danışmanlık hizmetleri alınması başlıca risklerin kontrol altında tutulması noktasında yararlı olacaktır.”

ÖZLEM ÖZÜNER EULER HERMES TÜRKİYE CEO'SU

“STA'ların artmasıyla ticaret büyüyecek”

“Küresel ticaretteki toparlanmaya eşlik edenler arasında, emtia fiyatı şoklarından yavaş yavaş toparlanan Latin Amerika'daki ülkelerin de yer alacağını tahmin ediyoruz. Güney Amerika, iflas oranlarındaki dengelenme sebebiyle de yatırımcıların dikkatini çekiyor. Finansal koşullardaki rahatlama ve ekonomik toparlanmanın hız kazanmasıyla Brezilya'da iflas sayılarının

2018 yılında azalmaya başlaması gerekiyor. Aynı sebeplerden ötürü Kolombiya'da da 2017 yılında yüzde 6'lık bir düşüş eğilimi başlamıştı ve bunun 2018 yılında da yüzde 3 azalarak devam etmesini bekliyoruz. Latin Amerika'daki ülkelerarası farklı makroekonomik performansları gözetmek gerekir. Örneğin Brezilya ve Peru'da siyasi riskin daha fazla değerlendirilmesi gerekirken, Şili ve Kolombiya'da ekonomik yapısal riskler daha ön planda. Bölgedeki farklı ülkelerle imzalanan STA'ların artmasıyla birlikte bu bölgeye ticaret yapan Türk şirketlerinin yatırım iştahı da artacaktır.”

bakıldığında en fazla, demir-çelik, motorlu kara taşıtları, makineler, meyveler ve sentetik lif ihracatı yapılıyor. Türk şirketlerin bu bölgede ihracat yaptığı ülkeler arasında Brezilya, Arjantin, Meksika ve Şili ön plana çıkıyor.

Ayrıca dünyanın üçüncü büyük ekonomik

entegrasyonu da bu bölgede yer alıyor. 1991 tarihinde imzalanan anlaşmayla Brezilya, Arjantin, Uruguay ve Paraguay tarafından Güney Ortak Pazarı adı verilen MERCOSUR kuruldu. Böylece AB ve NAFTA'nın ardından dünyanın üçüncü büyük ekonomik entegrasyonuna hayat verildi. Bu entegrasyonun yanı sıra 2012 yılında Pasifik İttifakı'nın Şili, Peru, Kolombiya ve Meksika tarafından kurulmasıyla da Latin Amerika'daki ikinci büyük ticaret paketi tesis edilmiş çoldu.

YENİ ALTERNATİF PAZAR

Latin Amerika'ya ihracatta gelecek vaat eden sektörlerden biri demir ve demir dışı metaller. Henüz 50 milyon dolarlı seviyelerde, emekleme aşamasında olan bölgeye demir ve demir dışı ihracatı konusunda sektör gelecekte umutlu.

Sektör ihracatının yarısından fazlasını Avrupa ülkelerine gerçekleştirdiklerini belirten İstanbul Demir ve Demir Dışı Metaller İhracatçıları Birliği (İDDMİB) Başkanı Tahsin Öztiryaki, “İhracatımızı sürdürülebilir şekilde artırmaya devam etmek için yeni dönemde alternatif pazarlara odaklanarak rotamızı genişletmek için çalışıyoruz” diyor.

Son dönemde mobilyadan kimyaya, elektrikli ürünlerden mutfak eşyalarına, el aletlerinden yapı malzemelerine kadar pek çok sektörün Latin Amerika'ya ticaret heyetleri, fuar katılımları ve benzeri organizasyonlar düzenlediğini kaydeden Öztiryaki, “Türk malı algısını pozitif etkileyen etmenlerden bir tanesi de Türk dizilerinin Latin Amerika'da çok popüler olması ve sevilerek izlenmesi. Bu dizilere yapılacak ürün yerleştirme bize oldukça iyi katkı sağlayabilir” diye konuşuyor. Öztiryaki, ağustos sonunda Meksika ve Şili'ye ticaret heyetleri göndereceklerinin de bilgisini veriyor.

ABD PAZARINA YAKINLIK

Türkiye'nin Latin Amerika'da en fazla ihracat yaptığı ülke olarak öne çıkan Meksika,

TAHSİN ÖZTİRYAKI

petrol fiyatlarındaki düşüşle gelen gelir azalması nedeniyle, 2016 ve 2017 yıllarında bir kemer sıkma politikası uygulamaya koymuştu. Türkiye ile Meksika'nın ayrı kıtalarda ortak kaderleri paylaşan iki ülke gibi olduğunu dile getiren DEİK Türkiye-Meksika İş Konseyi Başkanı Albert Saydam, "İki ülke de benzer zamanlarda benzer ekonomik gelişim süreçlerinden geçti. Ayrıca Türkiye için Avrupa Birliği, Meksika için ABD olmak üzere, iki ülkenin de büyük bir pazara aşırı yakınlıkları mevcut" diyor. Meksika'daki güvenlik sorununun pek çok ihracatçı için kaygı unsuru olduğuna işaret eden Saydam, buna karşın ülke genelinde işlerin güvenle yürütülebildiğini söylüyor.

VERGİ DUVARINA DİKKAT

Yaklaşık 210 milyon nüfuslu bir pazar olan Brezilya, Latin Amerika'nın en büyük ekonomisi. Diğer Güney Amerika ülkelerine

ALBERT SAYDAM

kolay erişim sağlayan stratejik bir coğrafi konumda bulunan Brezilya'ya ihracat geçen yıl yaklaşık 400 milyon dolar seviyesinde gerçekleşti. Ülkede son yıllarda yaşanan siyasi krizler ve durgunluk

öncesinde ise Türkiye'nin Brezilya'ya ihracatı 1 milyar dolar seviyesinde seyrediyordu. Brezilya'daki Türk yatırımlarının çoğu, otomobil parçaları, makine, turizm ve bunlarla alakalı hizmetlerden oluşuyor. Brezilya'daki en önemli Türk yatırımı, KORDSA Global'in Camaçari bölgesinde kurduğu ve 200'den

ÖNE ÇIKAN ALTI ÜLKENİN YATIRIM AVANTAJLARI

Ülkeler	Teşvik ve Avantajlar
 ARJANTİN	Herhangi bir yerli sermayeli şirketin tabi olduğu kuralların aynısı, yasal olarak yabancı sermayeli şirketlere de uygulanıyor. Yabancı sermayeli şirketler, ülkedeki kredi kaynaklarından yerli sermayeli şirketler gibi faydalanabiliyor. Kamu ihalesi almak, finansman kaynağıyla beraber geldiği takdirde mümkün olabiliyor.
 BREZİLYA	Yerli ve yabancı yatırımcılar genel itibarıyla aynı kurallara tabi. Geri kalmış bölgelerin kalkınmasını hızlandırmak amacıyla bu bölgelerde vergi avantajları sağlanıyor. Tarım sektöründe çiftçilere düşük faizli kredi sağlanıyor ve bazı tarımsal ürünlerde garantili fiyat uygulaması bulunuyor.
 KOLOMBİYA	Gelir vergisi oranı yüzde 15. Firmalar ülkenin neresinde yerleşik olursa olsun serbest ticaret bölgesi dahilinde kabul ediliyor. 'Yasal İstikrarlık Anlaşması' ile yatırımcıları bağlayan kanunların ve bu kanunların uygulamasının değiştirilemeyeceği garanti altına alınıyor.
 MEKSİKA	Federal düzeydeki yatırım teşviklerinin yanı sıra, eyaletler düzeyinde de yatırımın boyutuna, işsizlik sorununun çözümüne, bölge gelirine, ihracata ve bölge altyapısına katkısı gibi kriterler çerçevesinde ilave teşvikler veriliyor. Bu teşvikler genellikle gayrimenkullerin düşük fiyattan ya da ücretsiz tahsisi, işçi eğitim programları düzenlenmesi ve altyapı imkanları sunulması şeklinde.
 PERU	AB ile serbest ticaret anlaşması (STA) bulunuyor. Aynı zamanda ABD ile de STA'sı bulunuyor. Ortalama gümrük vergisi oranı yüzde 5'in altında. Şirket kuruluşunda Perulu ortak şart değil.
 ŞİLİ	Uzak/dezavantajlı coğrafi bölgelerde birtakım bölgesel teşvikler ya da bilgi teknolojileri sektöründe teşvik uygulanıyor. Bu teşvikler, fizibilite çalışmalarına eş finansman programları, sanayi bölgelerinde arazi satın alma, yerel çalışan istihdamı, proje finansmanında kolaylık tanınması şeklinde gerçekleşiyor.

LATİN AMERİKA'DA YATIRIM YAPAN TÜRK ŞİRKETLERİ

Şirket	Yatırım
1 Aktaş Holding	Brezilya'nın Sao Paulo kentinde körük üretimi yaptığı bir montaj hattı bulunuyor.
2 Alara Tarım	Arjantin'in Patagonya bölgesinde 400 dönüm arazi üzerinde kiraz üretimi yapıyor.
3 Çilek Mobilya	Meksika'da 16, Kolombiya, Dominik Cumhuriyeti ve Ekvator'da 9 mağazası bulunuyor.
4 Global Holding	Küba'nın başkenti Havana'da liman yatırımı için girişimde bulundu. Limanın işletmesi için pazarlık aşamasında.
5 Kılıç Holding	Dominik Cumhuriyeti'nde ABD pazarına yönelik levrek ve çupra üretimi gerçekleştiriyor.
6 Murat Ticaret	Meksika'da otomotiv sektörüne elektrik tesisatı üretimi yaptığı bir fabrikası var.
7 Orhan Holding	Meksika'daki 2 fabrikasıyla hidrolik direksiyon sistemleri için hortum üretiyor.
8 Sabancı Holding	KORDSA Global'in Brezilya'nın Bahia eyaletinde 200'den fazla kişiye istihdam sağlayan bir fabrikası bulunuyor.
9 Standart Profil	Meksika'da Volkswagen ve Audi için sızdırmazlık profili üretiyor.
10 Yıldırım Holding	Kolombiya'da kömür madeni var. La Guajira bölgesinde ise 2 açık maden ocağı bulunuyor. Puerto Bolivar Limanı'nı 750 milyon dolara aldı.

Latin Amerika'daki en büyük yatırımcı

Yıldırım Holding, Latin Amerika'daki en büyük Türk yatırımcısı konumunda. Yıldırım Holding'in iştiraki olan Yilport Holding, Ekvador'daki Puerto Bolívar Limanı'nın işletme haklarını 750 milyon ABD doları yatırım koşuluyla devraldı. Holding'in Kolombiya'da ayrıca maden ve liman işletmesi yatırımları bulunuyor. Aynı zamanda DEİK Türkiye-Kolombiya İş Konseyi Başkanı olan Yıldırım Holding Yönetim Kurulu Başkanı Yüksel Yıldırım, Kolombiya'nın ticaret yapma ve iş kurma endeksinde son yıllarda ciddi bir iyileşme gösterdiğini, başkenti Bogota'nın da bu anlamda Latin Amerika'daki dördüncü en cazip şehir unvanını kazandığını belirtiyor. Yıldırım, "Ülkede az sayıda sektördeki kısıtlamalar hariç, yerli ve yabancı sermaye mevzuat yönünden eşit statüde bulunuyor. Savunma, ulusal güvenlik, zehirli atık işleme hariç tüm sektörler yabancı yatırımcılara açık" diyor. nuşuyor.

fazla kişiye istihdam sağlayan üretim tesisi olarak biliniyor.

DEİK Türkiye-Brezilya İş Konseyi Başkanı Demir Şarman, karşılıklı işbirlikleri arttıkça Brezilya'ya ihracatın da hızla artabileceğini vurguluyor. 2017 yılında iki ülke arasında karşılıklı ticaret hacminin yaklaşık 2,9 milyar dolar düzeyinde gerçekleştiğini kaydeden Şarman, bunun 2,5 milyar dolarının Brezilya'dan yapılan ithalat olduğuna dikkat çekiyor. Şarman, ülkeye ihracat yapmayı planlayan şirketleri ise son dönemde artırılan vergi duvarları konusunda uyarıyor.

DİZİ İHRACATI ARTIYOR

Mali piyasalarda dalgalanma olsa da son yıllarda ihracatta adını sıkça duymaya başladığımız bir Latin Amerika ülkesi de Arjantin. 2017 yılında Arjantin'e ihracatın bir önceki yıla kıyasla yüzde 26 artış ile 159,3 milyon dolar olarak gerçekleştiğini belirten DEİK Türkiye-Arjantin İş Konseyi Başkanı Simone Kaslowski, yalnızca tarım ve sanayi ürünleri ihracatında değil, son dönemde özellikle dizi ihracatıyla da Latin Amerika pazarında önemli başarılarla imza atıldığını kaydediyor. Arjantin'de Türk dizileriyle bu alanda çok başarılı bir pazar payı elde edildiğine işaret eden Kaslowski, "Primetime'da bu

dizilerin başarısı, Türkiye'de üretilen tüketici ürünlerinin tanıtılması açısından büyük bir reklam potansiyeline sahip. Bunun yanı sıra bu reklam potansiyeli, Türkiye'ye turist çekmek için de fırsat yaratıyor" diye konuşuyor. Elektrik, Elektronik ve Hizmet İhracatçıları Birliği verilerine göre, 2017 yılında bölgeye dizi ihracatı 300 milyon doları aşarken, 2023'e kadar bu miktarın 750 milyon dolara çıkarılması hedefleniyor.

Simone Kaslowski, bununla birlikte, Latin Amerika'ya özgü korumacı yapı, karmaşık ticaret anlaşmaları ağı, dile ve kültüre yabancılaşma gibi faktörlerin Türk şirketler açısından engel teşkil edebileceğini ifade ediyor. Kaslowski, "Bölge ülkeleriyle öncelikle sağlam ticari ilişkiler kurulmaya çalışılmasında ve bölgenin belirli bir düzeyde tanınmasının ardından yatırımcılığa yönelmesinde yarar görüyoruz" diyor.

YERLİ-YABANCI AYRIMI YOK

Türkiye'nin Latin Amerika pazarında artan bir ivmeyle ihracatını en fazla yükselttiği ülkelerden bir diğeri de Şili. Latin Amerika'nın en düzenli ve refah seviyesi olarak en Avrupalı ülkesi sayılan Şili, aynı zamanda 2010 tarihinde imzaladığı anlaşma ile OECD'ye giren ilk Latin Amerika ülkesi. Bununla birlikte, Türkiye'nin Şili ile 2011'den beri yürürlükte olan Serbest Ticaret Anlaşması (STA) da karşılıklı ticareti artıran bir etken. 10 yıl önce 40 milyon dolar seviyesinde olan Şili'ye ihracat, 2017'de 250 milyon dolar seviyesine kadar yükseldi.

Şili'nin Ekonomi Bakanlığı tarafından 2018-2019 döneminde öncelikli ülkelerden birisi olarak belirlendiğine işaret eden DEİK Türkiye-Şili İş Konseyi Başkanı Bahadır Balkır, "Türk ürünlerinin tanıtımına yönelik aktif bir strateji uygulanarak, bu ülkeye yönelik ihracat ürünlerimizin çeşitlendirilmesi mümkün" diyor. Şili'de ulusal ve yabancı şirketlere ayrımcılık yapılmadığını kaydeden Balkır, "Ancak uzak/dezavantajlı coğrafi bölgelerde birtakım bölgesel teşvikler ya da bilgi teknolojileri sektöründe teşvik uygulanabiliyor. Bu teşvikler, fizibilite çalışmalarına eş finansman programları, sanayi bölgelerinde

BAHADIR BALKIR

DEMİR ŞARMAN

SIMONE KASLOWSKI

arazi satın alma, yerel çalışan istihdamı, proje finansmanında kolaylık tanınması şeklinde olabiliyor” diye konuşuyor.

YENİ YATIRIMLAR ARTIYOR

Latin Amerika'nın gözde ülkelerinden biri de Kolombiya. Uyuşturucu kaçakçısı Pablo Escobar'ın hayatın konu alan "Narcos" dizisi, gerek dünya genelinde gerekse Türkiye'de Kolombiya'yı oldukça popüler bir ülke haline getirdi. Bir dönem uyuşturucu kartelleriyle anılan ülke, bugün uyuşturucuyla mücadelesini büyük ölçüde kazanmış durumda. Kolombiya cazip bir pazar olarak yatırımcıların ve ticaret insanlarının ilgisini her geçen yıl daha çok çekiyor. Ülkedeki en önemli Türk yatırımcı ise kömür madenlerine sahip olan Yıldırım Holding.

Latin Amerika'da yatırımcı olan bir diğer Türk şirketi de Kılıç Holding. Holdingin Dominik Cumhuriyeti'nde levrek ve çupra üretimi yaptığı tesisi Eylül 2017'de açıldı. Kılıç Holding Yönetim Kurulu Başkanvekili İhsan Bozan, "Ülkede şimdiye kadar 10 milyon dolar civarında yatırım yaptık. Amacımız hem Latin hem de ABD ve Kanada pazarına yılda 25 bin tonluk ihracat yapmak. Bunun için 150 milyon Euro yatırım daha yapacağız" diyor.

DENİZ BİLGEN PUENTO TRADE YATIRIM DANIŞMANLIĞI DİREKTÖRÜ "Sık seyahat ve dil öğrenmek önemli"

"Mercosur ve Pasifik ittifakı, yüksek gümrük vergisi engelini aşmak için Türk firmalarına önemli bir avantaj sağlayabilir. Fakat orada üretim yapmak gerekiyor. Beyaz eşya, makine, otomotiv gibi sektörlerde üretim yapılabilir. Ülkeden ülkeye değişmekle beraber, üretimde kullanılan parçalarda yerlilik koşulu aranabiliyor. Öncelikle Latin Amerika ülkeleri için Türkiye fazla bilinen bir ülke değil. Son beş yılda Türk dizileri sayesinde biraz biraz tanıyorlar bizi. Türk ihracatçısı, düzenli seyahat, İspanyolca ve Portekizce dil bilgisi, kültürel yakınlaşma sayesinde bölgedeki ticari etkinliğini artırabilir. Türk ihracat mallarının yurtdışı pazarlarda tutunma süresi ortalama 2,9 yıl. Bu da şu demek oluyor: Latin Amerika gibi zorlu bir pazara giriş yapılsa bile, orta vadede sık seyahatlerle ve düzgün bir iletişimle pazarda tutunma ve süreklilik sağlama konusunda ilerleme kaydedilebilir."

YATIRIMCI BEKLİYOR

Latin Amerika'da ticaret açısından avantajlı bir başka ülke de İnka Medeniyeti'ne ev sahipliği yapmış olan Peru. Güney Amerika Bölgesel Altyapı Birleştirme Girişimi (South American Regional Infrastructure Integration Initiative: IIRSA) kapsamında Güney Amerika, Asya ve ABD pazarlarını birleş-

İBRAHİM YILDIRIM

MEKSİKA

Altyapı yatırımları artacak

ABD'nin sınır komşusu olan Meksika, Türkiye'nin bölgede en fazla ihracat yaptığı ülke konumunda. Meksika'ya ihracat 2017'de 444,4 milyon dolar olarak gerçekleşti. Başlıca ihracat ürünleri ise otomobil, mücevherat, otomotiv yedek parçaları, fındık, kamyon-kamyonet, demir-çelik oldu. Meksika'da, federal düzeydeki yatırım teşviklerinin yanı sıra, sınırlı da olsa eyaletler düzeyinde de, yatırımın boyutuna, işsizlik sorununun çözümüne, bölge gelirine, ihracata ve bölge altyapısına katkısı gibi kriterler çerçevesinde ilave teşvikler veriliyor. Bu teşvikler genellikle gayrimenkullerin düşük fiyattan ya da ücretsiz tahsisi, işçi eğitim programları düzenlenmesi, eyalet içinde alınan çeşitli vergilerden muafiyet sağlanması ve karayolu gibi altyapı imkanları sunulması şeklinde oluyor. Solcu lider Lopez Obrador'un temmuz ayında yapılacak cumhurbaşkanlığı seçiminde kazanması beklenen zaferle birlikte, sosyal harcamaları ve altyapı yatırımlarını artıracığı belirtiliyor. Otomotiv yan sanayi, beyaz eşya, tekstil makineleri, gıda işleme makineleri, müteahhitlik hizmetleri, inşaat makineleri ve malzemeleri Meksika'nın ithalatında önemli paya sahip. Bu gelişmeler Türkiye'nin ihracatında potansiyel arz ediyor.

tiren bir köprü vazifesi gören ülke, zengin doğal kaynaklar, kamu hizmetleri, gelişmiş bankacılık ve turizm sektörleri ve altyapı hizmetleriyle yabancı şirketlere önemli fırsatlar sunuyor. AB ile Serbest Ticaret Anlaşması (STA) imzalayan Peru ile en kısa zamanda STA imza sürecinin başlatılmasının önemine

değinen DEİK Türkiye-Peru İş Konseyi Başkanı İbrahim Yıldırım, "Peru özellikle ulaşım altyapısını yenileme hususunda ülkeye daha fazla yatırım çekmeyi hedefliyor. Ülkemiz için inşaat malzemeleri, makine ve aksamları ile müteahhitlik konusunda önemli fırsatlar taşıyor" şeklinde konuşuyor.

BREZİLYA

Elektronik ve makinede fırsat var

Dünyanın en kalabalık beşinci ülkesi olan Brezilya, 3,3 trilyon dolara yaklaşan milli geliriyle Latin Amerika'nın en büyük ekonomisi. Brezilya, Dünya Bankası'nın 2018 iş yapma kolaylığı sıralamasında (Doing Business) 190 ülke arasında 125'inci sırada yer alıyor. Brezilya'da yerli ve yabancı yatırımcılar genel itibarıyla aynı kurallara tabi tutuluyor. Bölgesel bazda oluşturulan bazı projelere federal hükümet tarafından kaynak ayrılabilir. Geri kalmış bölgelerin kalkınmasını hızlandırmak amacıyla bu bölgelerde vergi avantajları sağlanabiliyor. Bölgesel kalkınma teşvikleri, o bölgelerde oluşturulan serbest bölgeler yoluyla da sağlanabiliyor. Diğer taraftan, sektörel bazda teşvik uygulamaları da bulunuyor. Tarım sektöründe çiftçilere düşük faizli kredi sağlanıyor ve bazı tarımsal ürünlerde garantili fiyat uygulaması bulunuyor. Sanayi üretimi ise uzun vadeli ve düşük faizli kredilerle destekleniyor ve yüksek gümrük vergisi oranlarıyla korunuyor.

Moody's yakın zamanda Brezilya'nın not görünümünü "negatiften durağana" çevirdi ve "Ba2" seviyesindeki notunu teyit etti. Yabancı yatırımı çeken anahtar sektörler arasında finans, içecek, petrol ve gaz ile telekomünikasyon bulunuyor. Türk ihracatçılar için ise gelecek vaat eden alanlar gıda, elektrik ve elektronik ekipmanlar, makineler, oto yan sanayi, kuru ve sert kabuklu meyveler olarak sıralanıyor.

ŞİLİ

Türkiye ile STA'lı tek Latin ülkesi

Türkiye ile STA'sı bulunan tek Latin ülkesi olan Şili, küresel rekabetçilik açısından Dünya Ekonomik Forumu tarafından 137 ülke arasında 33'üncü sırada gösteriliyor. Şili, iş yapma kolaylığı açısından ise 190 ülke arasında 55'inci sırada yer alıyor. Uluslararası Para Fonu (IMF) tarafından 16 Nisan 2018 tarihinde yayımlanan Dünya Ekonomik Görünüm Raporunda, Şili ekonomisinin 2018 yılı büyüme beklentisi yüzde 3'ten yüzde 3,4'e, 2019 yılı büyüme beklentisi ise yüzde 3,2'den yüzde 3,3'e yükseltildi. Ülkede büyüme potansiyeli olan sektörlerin başında otomobil, LCD televizyon, kozmetik ve kişisel hijyen ürünleri ve spor giyim öne çıkıyor. Ayrıca hane halkları ve işyerleri tarafından güneş enerjisine yönelik talepte de düzenli bir artış gözleniyor ve güneş panelleri pazarı genişliyor. Tarım ve gıda ürünlerinde bisküvi, şekerli ve çikolatalı mamuller, zeytinyağı, zeytin, maya ve kuru kayısı; sanayi ürünlerinde ise demir ve çelik çubuklar, traktörler, ısıtması elektrikle olmayan demir-çelik radyatör, jeneratörler, demir/alaşimsız çelikten profil, oto yedek parça, kauçuktan yeni dış lastikler, otomobil ve steysin vagonlar, ev tekstili, ağır iş makine ve cihazlarının aksam ve parçaları ve eşya taşımaya mahsus motorlu taşıtlar Şili pazarında potansiyel arz ediyor. Madencilik ve savunma sanayi sektörlerinde de iki ülke arasında işbirliği imkanları mevcut.

PANAMA

Latin Amerika'nın 'Küçük Dubai'si

Panama Kanalı ile tanınan ülke, jeopolitik konumuyla adeta Kuzey ve Güney Amerika'yı birbirinden ayıran bir boğazda yer alıyor. Serbest Bölgesi, büyük alışveriş merkezleri ve son derece lüks otelleriyle bölgenin ticaret ve turizm merkezi durumunda. Gökdelenleri ve bölgeye kıyasla lüks yaşamı Panama'ya "Küçük Dubai" dedirtecek boyutta. Panama'da Türk ihracatçıları için ticaret, bürokratik açıdan görece daha kolay. Milli gelirin yüzde 75'inden fazlasının hizmet sektörlerinden geldiği Panama, hem bu alandaki yatırımlar hem de ürün ihracatı anlamında ciddi ticari potansiyel barındırıyor. İhracat ve yatırım için öne çıkan sektörler ise şöyle: Turizm, inşaat, organik kimyasallar, makine, enerji, otomotiv, mücevher, demir-çelik, tekstil, sağlık ve perakende.

KOLOMBİYA

70 milyar \$'lık yatırım programı var

Kolombiya'da 2015-2035 yılları arasında 70 milyar dolar tutarında altyapı yatırımı yapılması bekleniyor. Özellikle otelcilik sektörü yakın ve orta vadede Kolombiya için önemli bir olumlu ekonomik beklenti yaratıyor. Ülkede verimli bir şekilde yönetilen 62 Serbest Bölge, dış ticaret için önemli fırsatlar sağlıyor. Son birkaç yıldır THY'nin İstanbul-Bogota direkt uçuşlarına başlaması da bölgedeki fırsatları yerinde görmek için önemli bir avantaj. İhracat ve yatırım için hedef sektörler ise şöyle sıralanabilir: Makine, otomotiv, demir-çelik, inşaat, altyapı, enerji, maden, tekstil, plastik, perakende, tıbbi ürünler. Sağlık, ekoturizm, yazılım ve bilgi teknolojileri (IT), elektrik enerjisi, iş süreçlerinde dış kaynak kullanımı ve işletmelerin yabancı ülkelere kaydırılması (off-shoring) gibi alanlar yeni ve gelişimi teşvik edilen hizmet sektörleri.

ARJANTİN

Beyaz eşya ve otona potansiyel yüksek

Ekonomisi doğal kaynaklarına, ihracata dayalı tarım ürünlerine ve çeşitlendirebildiği sanayi üretimine dayanan Arjantin, son son dönemde sıkıntı yaşasa da ekonominin liberalleşmesiyle ihracat konusunda cazip pazarlardan biri. 43 milyon nüfuslu ülkede kişi başına düşen yıllık gelir 14 bin dolar civarında. Yabancı sermayeli şirketler, ülkedeki kredi kaynaklarından yerli sermayeli şirketler gibi faydalanabiliyor. İhracatta potansiyeli olan tarım ve sanayi ürünleri şöyle: Dilimlenmiş domates konserveleri ve kornişon, oto ana ve yan sanayi, traktörler, takım tezgahları, ağır iş makinelerinin aksam ve parçaları, elektrik kabloları, otomobil lastiği, buzdolabı ve soğutucular, demir-çelik profiller, yassı ürünler, klimalar, çamaşır makineleri, camdan sofraya mutfak ve ev eşyaları, PVC borular, elyaf ve iplik, işlenmiş mermer.

PERU

Düşük gümrük vergileriyle öne çıkıyor

Latin Amerika'nın İnka Medeniyeti ve Machu Picchu antik şehri ile tanınan turist cenneti Peru, Brezilya ve Arjantin'e kıyasla nispeten daha düşük gümrük vergileri olmasından dolayı Türk ihracatçıları için giriş yapılması görece daha kolay bir pazar olarak öne çıkıyor. Pasifik kıyısında yer alan Peru'nun Asya ülkeleriyle ticari ilişkileri çok güçlü. Türkiye ile Peru arasındaki ticaretin seyrinde Türkiye lehine bir dış ticaret fazlası söz konusu. 2017 yılında ikili ticarete Türkiye lehine 32,9 milyon dolarlık dış ticaret fazlası ve 184,2 milyon dolarlık ticaret hacmi gerçekleşti. İhracatta gelecek vaat eden alanlar şöyle: Gıda, inşaat malzemeleri, otomotiv yan sanayi, pompa ve kompresörler, kimyasallar, havalandırma ve soğutma cihazları, iplik, plastik, kozmetik ve müteahhitlik.

DOMİNİK CUMHURİYETİ

Plastik, pamuk ve çelik yükselişte

Uzun yıllar boyunca şeker, kahve ve tütün ihracatçısı olan Karayipler'in en güzel adalarından biri olan Dominik Cumhuriyeti, Türkiye'de son dönemde 'Survivor' yarışmasıyla tanınmaya başladı. Dominik Cumhuriyeti, atılan liberal adımlarla turizm, inşaat ve serbest bölgelerin gelişimiyle farklı bir ekonomiye doğru evrilmiş durumda. 2012'den itibaren devreye alınan altın ve gümüş madenlerinin ihracatına katkı sağlamasıyla, Dominik Cumhuriyeti'nin ticaret açığı biraz olsun kapanmaya başladı. 2013-2017 arasından ortalama yüzde 6 büyümesiyle ihracat için fırsatlar barındıran bir ülke. Nüfusu 10 milyon olan ülkede kişi başına düşen yıllık gelir 6 bin 500 dolar civarında. İhracat ve yatırım için hedef sektörler ise şöyle: Plastik, pamuk, çelik, enerji, maden, makine, otomotiv, inşaat, tıbbi ürünler.

KOSTA RİKA

Makina ve kağıt ürünleri cazip

Orta Amerika ülkeleri arasında yer alan Kosta Rika, genellikle sahilleri ve turizmiyle tanınıyor. Yaklaşık 5 milyonluk nüfusuyla küçük bir ülke olan Kosta Rika'da kişi başına yıllık gelir ise 11 bin dolar ile bölge ülkeleri arasında önlere yer alıyor. Nüfusunun az olmasına rağmen etrafındaki komşu ülkeler dikkate alındığında Türkiye ile ticareti azımsanmayacak nitelikte. Türkiye'nin bu ülkeye ihracatı 2017'de 50 milyon doları aştı. Kosta Rika, son yıllarda tıbbi cihazlar, sanayi ve tarımsal ürünler ile ekonomisini güçlendiriyor. Latin Amerika'daki kişi başına düşen en yüksek yabancı yatırıma sahip ülkeye ihracat konusunda cazip sektörler şunlar: Makine, enerji, otomotiv, demir-çelik, tıbbi ürünler, kağıt ürünleri, plastik.

URUGUAY

Latin Amerika'nın en zengin ülkesi

Arjantin ile Brezilya'nın arasında sıkışmış küçük bir ülke olmasına rağmen, Uruguay Latin Amerika'da refah seviyesi en yüksek ülke konumunda. Kişi başına düşen yıllık gelir 16 bin dolara yaklaşıyor. Uruguay, 1991 tarihinde imzalanan anlaşmayla Brezilya, Arjantin, ve Paraguay'ın da içinde olduğu MERCOSUR ortak pazarına dahil oldu. Böylece AB ve NAFTA'nın ardından dünyanın üçüncü büyük ekonomik entegrasyonu hayata geçmiş oldu. Sadece kendi iç pazarı için değil, komşu ülkeler için de ticaret rotası üzerinde olmasından dolayı önemli bir özelliğe sahip. Uruguay ihracatında et ve canlı hayvan göze çarpıyor. Son yıllarda Türkiye'de artan kırmızı et fiyatlarından dolayı Uruguay'dan yapılan et ithalatı da artıyor. Türk ihracatçılarının bu pazarda odaklanması gereken başlıca sektörler ise şöyle: Demir-çelik, makine, otomotiv ve enerji.

EKVADOR

Hizmet ve petrol ön planda

Panama Kanalı'na yakınlığı dolayısıyla stratejik bir konuma sahip olan Ekvador ekonomisi, ağırlıklı olarak petrol, tarım, balıkçılık, madencilik, tekstil, gıda işleme ve mobilya sektörlerine dayalı bir yapı sergiliyor. Latin Amerika'nın en yüksek petrol rezervine sahip ülkelerinden olan Ekvador, kamu gelirlerinin yaklaşık yüzde 40'ını, ihracat gelirlerinin ise yüzde 60'ından fazlasını bu sektörden elde ediyor. Yaklaşık 16,3 milyonluk nüfusa sahip olan Ekvador'daki 8 milyon civarındaki toplam işgücünün yüzde 28'i tarım, yüzde 18'i sanayi ve yüzde 54'ü hizmetler sektöründe istihdam ediliyor. Ekvador'da şirketlerin vergi öncesi gelirlerinin yüzde 15'ini işçilerine dağıtma yükümlülüğü bulunuyor. İhracat ve yatırım için hedef sektörler makine, otomotiv, enerji, demir-çelik, gıda, inşaat, tekstil, tıbbi ürünler ve plastik.

VENEZUELA

Krizin yaralarını sarmaya çalışıyor

Hugo Chavez sonrasında derin bir siyasi ve ekonomik krize giren Venezuela, gerileyen petrol fiyatlarının da etkisiyle girdiği ağır buhrandan hala kurtulabilmiş değil. Bu durum Türkiye'nin Venezuela'ya ihracatını da doğrudan etkiliyor. 2012'de 150 milyon doları aşan ihracat, geçen yıl itibarıyla 37 milyon dolara kadar gerilemiş durumda. Ancak bu durum, 30 milyonu aşan nüfusu, jeopolitik konumu ve geniş petrol kaynaklarıyla Venezuela'nın önemini azaltmıyor. Küresel petrol fiyatlarının artmasıyla birlikte ülkenin ekonomide hızla iyileşmesi mümkün. İhracat fırsatlarında ise buğday unu, makarna, sabun, bebek bezi ve hijyenik ürünler, ağız ve diş sağlığını korumaya yönelik ürünler, işlenmiş mermer, ayçiçeği yağı, traş aletleri gibi ürünler öne çıkıyor.

PARAGUAY

Yabancı yatırımcıya özel program

Paraguay'da ekonomi tarımsal ve hayvansal ürünlerin ihracatına dayalı. Paraguay'daki İtaipu Barajı, dünyanın en fazla elektrik üreten hidroelektrik santrali unvanına sahip. 18 tribünden oluşan baraj, modern dünyanın yedi harikasından biri olarak kabul ediliyor. Özellikle tarım, otomotiv, elektrik-elektronik, beyaz eşya ve makine sektörlerine yönelik ürün gruplarında Türkiye'deki ihracatçı firmalar için fırsatlar bulunuyor. Son yıllarda yabancı firmaların da rağbet gösterdiği "Maquila" yatırım programı devlet tarafında başarıyla yürütülüyor. Paraguay pazarına girmek isteyen ihracatçıların öncelikle marka tescilli yaptırımları ve sektördeki gelişmeleri yakından takip edebilecek bir yerel temsilciyle çalışmaları önemli. İhracat ve yatırım için hedef sektörler: Enerji, makine, otomotiv, kimyasal maddeler ve gübre, demir-çelik, tekstil.

BOLİVYA

Doğalgaz anlaşmalarıyla geliyor

Güney Amerika'nın ortasında yer alan ve denize kıyısı olmayan Bolivya, Brezilya, Arjantin, Paraguay, Şili ve Peru ile komşu. Guyana'dan sonra Güney Amerika'nın en yoksul ikinci ülkesi olan Bolivya'da Arjantin, Brezilya ve ABD gibi ülkelerde çalışanların sayısı ülke nüfusunun dörtte birini buluyor. Yurtdışından gelen işçi gelirleri Bolivya'da yaşayan pek çok aile için başlıca gelir kaynağı. Doğalgaz üretimindeki artışın ve gelir artışıyla birlikte iç talepteki canlanmanın desteklediği 2017'deki yüzde 3,7'lik ekonomik büyüme son yıllarda kaydedilen en yüksek büyüme. Bolivya ekonomisinin Brezilya ve Arjantin ile 2019 yılına kadar imzalanan doğalgaz anlaşmaları sayesinde bu büyümeyi sürdürmesi bekleniyor. İhracat fırsatı sunan sektörlerin başında ise işlenmiş petrol ürünleri, otomotiv, inşaat araçları, kimyasal ürünler geliyor.

KÜBA

Castro'suz yeni döneme hazırlanıyor

Dünyaca ünlü devrimci Che Guevara ve ülkenin kurucu başkanı Fidel Castro ile özdeşleşmiş olan Küba, soğuk savaş sonrası yeni dünyada bir yandan küresel ekonomiye entegre olmaya çalışırken diğer yandan kendi değerlerini ayakta tutma mücadelesi veriyor. Küba'da geçtiğimiz günlerde 2008'den beri görevde olan Devlet Başkanı Raul Castro yerini 57 yaşındaki Başkan Yardımcısı Miguel Diaz-Canel'e bıraktı. Böylece 1959'daki sosyalist devrimden bu yana Küba ilk kez Castro'lar dışında biri tarafından yönetilecek. 2017 yılı itibarıyla, Türkiye'nin Küba'ya ihracatı 20,4 milyon dolar. ABD-Küba ilişkilerinde yaşanan pozitif gelişmenin Küba'ya yapılacak yatırımlar için olumlu bir ortam yaratması bekleniyor. İnşaat malzemeleri, tarımsal ekipman ve tüketim ürünlerinde ihracat potansiyelimizin artması mümkün.

